

«گزارش اولین همایش ملی حقوق آب»

اولین همایش ملی حقوق آب در روزهای دوشنبه و سه شنبه مورخ ۱۵ و ۱۶ آذرماه ۹۵ با محوریت نهاد ریاست جمهوری و با مشارکت وزارت نیرو و مؤسسه مطالعات حقوق انرژی دانشگاه تهران در محل سالن اجلاس سران کنفرانس اسلامی برگزار شد. همایش با حضور معاون محترم رئیس جمهور و ریاست محترم سازمان حفاظت محیط زیست، دستیار ویژه محترم ریاست جمهوری در حقوق شهروندی، مقام عالی وزارت نیرو و مدیرعامل محترم شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران بعنوان سخنرانان افتتاحیه همایش و حضور اساتید، پژوهشگران، دانشجویان حقوق دانشگاه‌های کشور، استادان محترم، نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، مقامات محترم قضائی و مدیران و کارشناسان صنعت آب و جهاد کشاورزی، محیط زیست و همچنین علاقه‌مندان به مباحث حقوق آب برگزار شد.

در این همایش، فرصت‌ها و راهکارهای حقوقی حوزه صنعت آب با محوریت اصول و مبانی حقوق آب، نظام حقوقی آب‌های مرزی و مشترک، نظام حقوقی آبهای سطحی و نظام حقوقی آبهای زیرزمینی در قالب سخنرانی‌های افتتاحیه، مقالات ارائه شده در پنل‌های تخصصی و پرسش و پاسخ و سخنرانی‌های اختتامیه، مورد تبادل نظر شرکت کنندگان قرار گرفت.

محورهای مقالات بشرح زیر:

نظام حقوق مربوط به آبهای سطحی

—حقوق آب در عرف و شرع و قانون

— بررسی اصول قانون اساسی ایران مرتبط منابع آبی

— بررسی قوانین پنجساله توسعه، قوانین بودجه سالیانه و ... مرتبط با حوزه حقوق آب

— بررسی تطبیقی قوانین سایر کشورها در حوزه حقوق آب

- _ رژیم حقوقی جمع آوری، دفع و بازیافت فاضلاب در حقوق ایران
- _ رویه های قضایی داخلی و بین المللی در حل و فصل اختلافات در منابع آبی
- _ بررسی و مقایسه بین سیاست های کیفری و یا تشویقی در حوزه مصرف
- _ شناسایی قوانین مزاحم و برطرف کردن همپوشانی قوانین و بخشنامه های دستگاههای اجرایی در حوزه آب

نظام حقوقی مربوط به آبهای زیر زمینی

- _ بررسی رویکرد قانونی و توسعه پایدار منابع آب
- _ معرفی روش های شناخته شده در رویه حقوقی کشورها در منابع آب
- _ تقابل روش های سنتی و نوین بهره برداری و توزیع منابع آبی از منظر حقوقی
- _ بازچرخانی آب (بازیافت آب) و اصول حقوقی حاکم بر آن
- _ اصول حقوقی حاکم بر انتقال بین حوضه ای آب های داخلی

حقوق آبهای بین المللی

- _ آب و صلح و امنیت بین المللی
- _ حقوق مربوط به منابع آبی و روش های بهره برداری از منظر حقوق بین الملل (کنوانسیون ها و معاهدات بین المللی)

_ دیپلماسی آب

- _ حق بر آب آشامیدنی سالم در نظام بین المللی حقوق بشر
- _ تغییرات آب و هوایی و تاثیر آن بر مدیریت آب در حقوق بین الملل
- _ اصول حقوقی حاکم بهره برداری از آب های مشترک مرزی
- _ حقوق تالابها، حریم رودخانه ها و سواحل دریاها

— نظام حقوقی حفاظت از آب ها در ایران با تاکید بر قانون توزیع عادلانه آب

دستاورد های همایش ملی حقوق آب، فرصت ها و راهکارها به همراه توصیه ها، رهنمودها و موارد قابل پیگیری آن در قالب بیانیه ای به شرح زیر است:

۱. نهاد ریاست جمهوری و وزارت نیرو با تعامل با دانشگاه های کشور زمینه کمک ها و مساعدت های لازم جهت بررسی، بازنگری و تدقیق قوانین و مقررات در حوزه آب و حفاظت از منابع آبی را در راستای تأمین منافع ملی فراهم آورند.

۲. در راستای ارتقای توانمندی علمی مدیران و کارشناسان صنعت آب، نظام جامع حقوق آب توسط وزارت نیرو در فرآیند تعاملی با دانشگاه های کشور تدوین و جهت اجراء ابلاغ گردد و برنامه ریزی نهادها و مؤسسات دانشگاهی برای طراحی دوره های آموزشی حقوق آب به منظور توسعه توان علمی کشور هرچه سریعتر صورت پذیرد.

۳. یکی از الزامات مباحث حقوق آب در کشور ایجاد رشته تخصصی حقوق آب در مقاطع مختلف تحصیلی است که ضرورت دارد توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به صورت جدی مورد توجه و پیگیری قرار گیرد و در این خصوص وزارت نیرو مقدمات لازم را فراهم می نماید.

۴. نهاد ریاست جمهوری و وزارت نیرو در قالب بسترهای قانونی موجود و تقویت آن، کمک های لازم را به اساتید، پژوهشگران و دانشجویان از طریق ارائه تسهیلات مادی و معنوی به ویژه اعطای فرصت های مطالعاتی، بورس های تحصیلی و یا آموزشی و پژوهشی در حوزه حقوق آب به عمل آورند.

۵. نهادهای مسئول در زمینه انجام پروژه های پژوهشی با موضوعات حقوق آب و به خصوص مطالعه تطبیقی قوانین و مقررات حاکم بر منابع آبی ایران و سایر کشورها، حمایت های مالی لازم را از بخش های دانشگاهی به عمل آورند.

۶. دانشگاه های کشور رسالت خود را در زمینه تولید محتوای علمی در رابطه با محورهای همایش و با توجه به قوانین موضوعه آب با کمک مسئولان حوزه آب کشور با هدف رفع معضلات و چالش های موجود به انجام رسانند.

۷. با توجه به اینکه موضوعات حقوق آب به دلیل ماهیت متنوع آن مرتبط با دستگاه های اجرایی متعدد می باشد، ضروری است بسترسازی لازم و ایجاد فضای علمی گفتمان حقوقی و مدیریتی در مورد حقوق آب با محوریت

دانشگاه‌ها صورت پذیرد و در این خصوص هم‌اندیشی‌های تخصصی در قالب کارگروه‌های آموزشی و همایش‌ها در حوزه حقوق آب به صورت مستمر و منظم تداوم داشته تا تعامل سازنده و مؤثر بین دانشگاه‌ها و صنعت آب و نهادینه شدن حقوق آب در این صنعت به صورت واقعی و عملیاتی محقق گردد.

۸. بانک اطلاعات متخصصین حقوق آب و مرکز اطلاع‌رسانی درخصوص موضوعات پژوهشی و تحقیقاتی مشترک بین صنعت آب و دانشگاه‌های کشور به خصوص در مرکز مطالعات حقوق انرژی دانشگاه تهران شکل گرفته و با تعامل دو جانبه صنعت آب و دانشگاه موضوعات رساله‌های کارشناسی ارشد و دکتری در حوزه مباحث حقوق آب و طرح‌های پژوهشی ذیربط مورد حمایت مادی و معنوی وزارتخانه‌های نیرو، صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی و شرکت‌های تابعه اصلی آن قرار گیرد.

۹. با توجه به اصل ۵۰ قانون اساسی و ضرورت حفظ محیط‌زیست و جلوگیری از بحران آب در حال حاضر و برای نسل‌های آینده و با عنایت به کمبود منابع آب و وضعیت آب در کشور و با مد نظر قرار دادن تولید، عرضه و مصرف بهینه آب، ضرورت دارد کلیه دستگاه‌های ذیربط و از جمله صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و سایر ارگان‌های مربوطه نسبت به ایجاد توجه و حساسیت در قوه محترم قضائیه و قوه محترم مقننه و به خصوص آحاد جامعه در التزام به قوانین و قواعد مرتبط با مصرف آب در کلیه بخش‌های کشاورزی، صنعت، شرب و بهداشت و ... هماهنگی و اهتمام لازم را به عمل آورند.

۱۰. با توجه به ضرورت دیپلماسی فعال و قوی در رابطه با آب‌های مرزی و بین‌المللی لازم است دستگاه‌های مسئول با به کارگیری کارشناسان حقوقی و فنی خبره و تکیه بر ظرفیت‌های معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی موضوعات مرتبط با آب‌های مرزی را پیگیری کنند.

۱۱. کارگروه‌های تخصصی ذیربط حسب محورهای فوق‌الذکر در همایش ملی حقوق آب شکل گرفته تا ضمن هماهنگی با شورای سیاست‌گذاری همایش، اقدامات مندرج در این بیانیه را پیگیری و عملیاتی نمایند. مؤسسه مطالعات حقوق انرژی دانشگاه تهران به عنوان دبیرخانه دائمی همایش حقوق انرژی مسئولیت هماهنگی بین کارگروه‌های تخصصی و شورای سیاست‌گذاری همایش حقوق آب را به عهده دارد.

۱۲. جهت پیگیری محورهای مورد تأکید در این بیانیه شورای سیاست‌گذاری همایش متشکل از فرهیختگان دانشگاهی، صاحب نظران صنعت آب و مقامات ذیصلاح این صنعت ایجاد و گزارش اقدامات مورد درخواست به نهاد ریاست جمهوری، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت نیرو ارائه نماید.

اراده برگزاری اولین همایش در زمینه حقوق آب گام مهمی در زمینه حفاظت و اهمیت این مایه حیاتی محسوب می‌شود ولی کماکان نگاه بخشی در برنامه ریزی ها و نحوه تعیین محورها از جمله تنگناهای مدیریتی آن محسوب می‌شد. تا روز قبل از برگزاری همایش سازمان حفاظت از محیط‌زیست که از مدافعان حقوق آب و مسئول حفاظت از این منبع طبیعی و حیاتی در هیچ یک از کمیته های فنی، علمی و سیاست گذاری همایش دعوت و مطلع نشد.

البته این مسئله با دعوت از رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست و گنجاندن شخصیت های علمی و مدیران محیط‌زیست کشور در برنامه پنل های تخصصی در روز همایش، تاحدودی پوشش داده شد ولی شایسته است کلیه برنامه ریزی های همایش های ملی با در نظر گرفتن تمامی ذینفعان و ذی‌مدخلان و هماهنگی های لازم نگرش جامع و هماهنگ بمنظور هم افزایی بیشتر لحاظ شود. به امید تحقق سیاست های کلی محیط‌زیست کشور از جمله اولین سیاست کلی که دقیقا همین مسئله را پیگیری و محقق می نماید(برنامه همایش و ترکیب پنل ها در پیوست مشخص شده است).

لازم به ذکر است سخنرانی هایی در خصوص لزوم نگرش اکوسیستمی و اهمیت توجه به حبابه اکوسیستم های زنده از جمله رودخانه ها، تالاب ها و آبخوان های طبیعی و توجه به اجرایی گردیدن سیاست های کلی نظام در حوزه محیط‌زیست و همچنین لزوم ارزیابی های زیست محیطی و راهبردی، آمایش سرزمین، اصلاح الگوی مصرف، بازچرخانی، توجه به آب مجازی و .. در مدیریت منابع ارائه گردید.